

เวเนซุเอลา...ความสัมพันธ์สองด้านกับเมืองลุงแซม

เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2549 ที่ผ่านมา ประธานาธิบดี Hugo Chavez ของเวเนซุเอลา ได้ไล่ทูตทหารของสหรัฐฯ ที่ประจำอยู่ในกรุงการากัส เมืองหลวงของเวเนซุเอลา ออกนอกประเทศ ในข้อหาว่าทูตทหารดังกล่าวร่วมมือกับทหารเวเนซุเอลาทำการจารกรรมข้อมูลทางการทหารของเวเนซุเอลาไปให้รัฐบาลสหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม ทางทหารสหรัฐฯ ได้ออกมาปฏิเสธข้อกล่าวหา และตอบโต้การกระทำของเวเนซุเอลาด้วยการสั่งให้เจ้าหน้าที่ทูตระดับสูงของเวเนซุเอลาที่ประจำอยู่ในกรุงวอชิงตัน ดี.ซี. เมืองหลวงของสหรัฐฯ ออกนอกประเทศโดยเร็วที่สุด **ความขัดแย้งในครั้งนี้ถือเป็นจุดต่ำสุดของความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างสองประเทศ นับตั้งแต่ประธานาธิบดี Hugo Chavez ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีเวเนซุเอลาเมื่อปี 2542 อย่างไรก็ตาม ในด้านความสัมพันธ์ทางการค้านั้น ทั้งสองประเทศกลับต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันจนยากที่จะแยกจากกัน**

ความสัมพันธ์ทางการเมือง...นโยบายที่แตกต่าง

ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา ประธานาธิบดี Chavez ของเวเนซุเอลา และผู้นำสหรัฐฯ มีความคิดเห็นในการบริหารประเทศและการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน โดยนาย Chavez มีนโยบายแบบสังคมนิยม ขณะที่สหรัฐฯ ซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ มีนโยบายแบบเสรีนิยม ทั้งนี้ นาย Chavez เชื่อว่าเศรษฐกิจแบบเสรีเป็นต้นตอของปัญหาความยากจนของประเทศในแถบลาตินอเมริกา โดยคนรวยอย่างชาวอเมริกันจะยิ่งรวยมากขึ้น ขณะที่ชาวลาตินอเมริกันซึ่งยากจนอยู่แล้วก็จะยิ่งยากจนมากขึ้น ทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนขยายกว้างขึ้น ทั้งนี้ นาย Chavez ได้แสดงความชื่นชมประเทศคิวบาที่ประสบความสำเร็จในการใช้นโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนรวยและคนจนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และถือเป็นแบบอย่างที่ดีของประเทศในแถบลาตินอเมริกา ดังนั้น เมื่อขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีเวเนซุเอลาเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2542 นาย Chavez จึงใช้แนวคิดแบบสังคมนิยมในการบริหารประเทศ ทำให้สหรัฐฯ เกรงว่าประเทศในแถบลาตินอเมริกาที่ส่วนใหญ่ใช้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และระบบเศรษฐกิจแบบเสรีอยู่ในปัจจุบัน จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในนโยบายการบริหารประเทศ

เมื่อปี 2545 ได้เกิดเหตุขัดแย้งรุนแรงขึ้น เมื่อนาย Chavez กล่าวหาว่า สหรัฐฯ เป็นผู้อยู่เบื้องหลังและสนับสนุนให้ฝ่ายต่อต้านรัฐบาลเวเนซุเอลายึดอำนาจการบริหารประเทศจากนาย Chavez แต่ฝ่ายต่อต้านทำไม่สำเร็จ หลังเหตุการณ์ดังกล่าว นาย Chavez ได้ดำเนินนโยบายอันเป็นปรปักษ์ต่อสหรัฐฯ ในทุกรูปแบบ โดยได้เดินทางไปเยือนคิวบาเพื่อกระชับความสัมพันธ์กับประธานาธิบดี Fidel Castro และเดินทางเยือนประเทศอิรัก (ก่อนสงครามสหรัฐฯ บุกอิรักเมื่อเดือนมีนาคม 2546) อิหร่าน และเกาหลีเหนือ ซึ่งเหมือนเป็นการท้าทายอำนาจของสหรัฐฯ เนื่องจากประเทศเหล่านี้ล้วนเป็นประเทศที่เป็นไม้อื่นไม่เฝ้ากับสหรัฐฯ ทั้งสิ้น

ในช่วงเดือนธันวาคม 2548 **ความรุนแรงทางการเมืองระหว่างสองประเทศประทุขึ้นมาอีกครั้ง** เมื่อนาย Chavez ได้ออกมาประณามสหรัฐฯ ว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้รัสเซีย เม็กซิโก และสเปน ไม่สามารถส่งอาวุธยุทโธปกรณ์ทางทหารรวมทั้งเครื่องบินรบ และเครื่องบินฝึกหัดซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ "โครงการพัฒนาศักยภาพกองทัพเวเนซุเอลา"

(The Modernized Venezuelan Armed Force Project)¹ ให้แก่เวเนซุเอลาได้ เนื่องจากสหรัฐฯ ไม่อนุญาตให้บริษัทหรือประเทศใดก็ตามจำหน่ายสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีของสหรัฐฯ เป็นส่วนประกอบ ให้แก่บุคคลหรือประเทศที่สหรัฐฯ เห็นว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงสหรัฐฯ ซึ่งรวมถึงเวเนซุเอลาด้วย โดยนาย Chavez ได้เปิดเผยถึงแผนการที่จะขยายกองทัพเวเนซุเอลาจาก 8 หมื่นนาย เป็น 2 ล้านนาย ภายในปี 2550 เพื่อเสริมสร้างกองกำลังรักษาตนเอง หลังจากนั้นเวเนซุเอลายังได้ออกมากล่าวโจมตีสหรัฐฯ อีกหลายครั้ง อาทิ ช่วงต้นเดือนมกราคม 2549 นาย Chavez ได้เปรียบเปรยรัฐบาลสหรัฐฯ ว่าเป็น “**รัฐบาลแห่งการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์**” และได้เรียกประธานาธิบดี Bush ว่าเป็น “**ผู้ก่อการร้ายที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก**” และในระหว่างการประชุม World Social Forum ที่จัดขึ้นระหว่างวันที่ 24 - 29 มกราคม 2549 ที่กรุงการากัส นาย Chavez ได้เปรียบเปรยประธานาธิบดีสหรัฐฯ ว่าเป็น “**คุณอันตราย**” (Mr. Danger)

เมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2549 ได้มีการขับไล่เจ้าหน้าที่ทูตของทั้งสองฝ่ายกลับประเทศ

ล่าสุดเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2549 ทางเวเนซุเอลาได้ประกาศลดและระงับเที่ยวบินของสายการบินบางสายของสหรัฐฯ เข้าประเทศตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2549 เป็นต้นไป

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ อาจกล่าวได้ว่า ปัจจุบัน**ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างเวเนซุเอลาและสหรัฐฯ อยู่ในช่วงตกต่ำมากที่สุด**

ความสัมพันธ์ทางการค้า...ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา สหรัฐฯ เป็นคู่ค้าและตลาดส่งออกที่สำคัญที่สุดของเวเนซุเอลา โดยมูลค่าการค้าระหว่างเวเนซุเอลาและสหรัฐฯ มีสัดส่วนสูงถึง 51.7% ของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศของเวเนซุเอลาทั้งหมด และเวเนซุเอลาส่งออกไปสหรัฐฯ ถึง 69.6% ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด โดยในช่วงที่ผ่านมา เวเนซุเอลาเป็นฝ่ายเกินดุลการค้ากับสหรัฐฯ มาตลอด ในปี 2548 มูลค่าการค้าระหว่างเวเนซุเอลาและสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นถึง 26.3% จากปีก่อน เป็น 40.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งสูงสุดเป็นประวัติการณ์ แบ่งเป็น เวเนซุเอลาส่งออกไปสหรัฐฯ สูงถึง 34 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และนำเข้าจากสหรัฐฯ 6.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ทำให้เวเนซุเอลาเกินดุลการค้ากับสหรัฐฯ ถึง 27.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ สำหรับสินค้าส่งออกสำคัญที่เวเนซุเอลาส่งไปสหรัฐฯ ได้แก่ น้ำมัน โลหะ (อะลูมิเนียม ทองคำ และเหล็ก) ก๊าซธรรมชาติ เคมีภัณฑ์ ซีเมนต์ และพลาสติก เป็นต้น

น้ำมัน...พระเอกของความสัมพันธ์ด้านการค้า ปัจจุบันสหรัฐฯ เป็นตลาดส่งออกน้ำมันรายใหญ่ที่สุดของเวเนซุเอลา โดยในปี 2547 เวเนซุเอลาส่งออกน้ำมันไปสหรัฐฯ ราว 1.5 ล้านบาร์เรลต่อวัน หรือราว 50% ของน้ำมันที่ผลิตได้ทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นการส่งออกน้ำมันดิบ เนื่องจากน้ำมันดิบที่เวเนซุเอลาผลิตได้มีลักษณะเหนียวและหนืดมากกว่าปกติ ทำให้ต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงจากสหรัฐฯ เท่านั้น ในการกลั่น ส่งผลให้เวเนซุเอลาต้องพึ่งพาสหรัฐฯ เป็นตลาดส่งออกหลัก ขณะที่สหรัฐฯ ซึ่งเป็นผู้บริโภคน้ำมันรายใหญ่ที่สุดในโลก ผลิตน้ำมันได้ไม่เพียงพอกับความต้องการใช้ในประเทศ ทำให้ต้องนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศจำนวนมาก โดยนำเข้าจากเวเนซุเอลามากเป็นอันดับ 4 หรือราว 11.8% ของมูลค่าการนำเข้าน้ำมันทั้งหมดของสหรัฐฯ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสหรัฐฯ ก็ต้องพึ่งพาการนำเข้าน้ำมันจากเวเนซุเอลาด้วยเช่นกัน แม้หลังจากที่สหรัฐฯ ได้ไล่ทูตเวเนซุเอลาออกนอกประเทศ นาย Chavez ได้ออกมาขู่ว่าจะหยุดส่งน้ำมันไปให้สหรัฐฯ

¹ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2548 นาย Chavez ได้ลงนามซื้อเฮลิคอปเตอร์แบบต่อสู้ เฮลิคอปเตอร์แบบลำเลียง และเป็นไรเฟิล 1 แสนกระบอกจากรัสเซีย และเครื่องบินฝึกหัดจากเม็กซิโก รวมทั้งเครื่องบินรบ และเรือลำเลียงจากสเปน โดยใช้งบประมาณราว 2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

หากสหรัฐฯ ไม่ยุติการแทรกแซงการบริหารประเทศของตน อย่างไรก็ตาม นักวิเคราะห์ส่วนใหญ่เชื่อว่าไม่น่าจะเป็นไปได้ เนื่องจากเวเนซุเอลายังต้องพึ่งพาเทคโนโลยีการกลั่นน้ำมันจากสหรัฐฯ ประกอบกับกำลังการกลั่นน้ำมันในเวเนซุเอลายังไม่เพียงพอกับปริมาณน้ำมันดิบที่มีอยู่ และที่สำคัญรายได้หลักของเวเนซุเอลามาจากการขายน้ำมันให้สหรัฐฯ ดังนั้นจึงยากที่จะเป็นไปได้ที่เวเนซุเอลาจะหยุดขายน้ำมันให้สหรัฐฯ

แม้ในช่วงที่ผ่านมา เวเนซุเอลาจะถือว่าสหรัฐฯ เป็นศัตรูสำคัญ แต่เมื่อสหรัฐฯ ประสบภัยจากพายุเฮอริเคน Katrina และ Rita เมื่อเดือนกันยายน 2548 เวเนซุเอลาได้แสดงความมีน้ำใจด้วยการขายน้ำมันให้แก่ผู้มีรายได้น้อยในสหรัฐฯ แมกซ์ซาซูเซตส์ เมน เวอร์มอนต์ และนิวยอร์ก ด้วยราคาที่ต่ำกว่าราคาตลาดถึง 40% (ขายผ่านบริษัทน้ำมัน CITCO Petroleum Corp. ซึ่งถือหุ้นส่วนใหญ่โดยบริษัท Petroleos de Venezuela S.A. หรือ PDVSA ของรัฐบาลเวเนซุเอลา ที่มีสาขาทั่วสหรัฐฯ ราว 14,000 แห่ง) นอกจากนี้ ยังสัญญาจะส่งน้ำมันอีกจำนวน 5 ล้านแกลลอน ไปช่วยผู้มีรายได้น้อยในเมืองฟิลาเดลเฟีย มลรัฐเพนซิลเวเนีย ทั้งนี้ นาย Chavez แสดงว่าทำไปเพื่อเหตุผลทางมนุษยธรรม และเป็นการบรรเทาความเดือนร้อนของผู้มีรายได้น้อยเท่านั้น แต่หลายคนเชื่อว่า นาย Chavez ต้องการย้าให้เห็นถึงความล้มเหลวในการบริหารประเทศของประธานาธิบดี Bush และรัฐบาลสหรัฐฯ